

WAT WE LEREN VAN JEREMIA:

Bidden in crisistijd heeft zin

*Jeremia treurend over de verwoesting van Jeruzalem,
Rembrandt van Rijn, 1630, Rijksmuseum*

Paulus is er duidelijk over: als gelovige moet je blijven bidden, zonder ophouden (1 Tessalonicenzen 5:17). Dat is geen gemakkelijke opdracht. Ingrijpende gebeurtenissen brengen gevoelens van machteloosheid teweeg. Oorlogen als in Oekraïne of klimaatrampen kunnen verlamvend werken. Vooral als het onheil onafwendbaar is. Wat heeft bidden voor zin als er toch niets verandert?

De profeet Jeremia is een inspiratiebron. Hij leeft in een rampzalige tijd, de ondergang van Israël dreigt. Hoewel God het hem meerdere keren verbiedt, blijft Jeremia bidden voor Israël. Is dat een teken van ongehoorzaamheid of juist van hoop? Ik houd het op het laatste en laat mij graag door Jeremia inspireren bij alle crises in de wereld van nu.

Jeremia's vasthoudendheid heeft hem een eervolle vermelding opgeleverd in de joodse traditie. Hij staat te boek als de 'man, die zijn volksgenoten liefheeft en voortdurend bidt voor hen en voor de heilige stad' (2 Makkabeeën 15:14). Maar op het eerste gezicht lijkt Jeremia juist ongehoorzaam te zijn. Drie keer verbiedt God hem om nog langer voor het welzijn van Israël te bidden (Jeremia 7:16; 11:14; 14:11-12). Toch gaat Jeremia gewoon door. Zijn boek staat vol met gebeden, de meest heftige klaag- en smeekbeden waarin hij gewaagde dingen zegt. Bijvoorbeeld dat God als een drooggevalle beek is of als een soldaat die bij *Kamp van Koningsbrugge* als 'niet geschikt' zou worden weggestuurd (Jeremia 14:9; 15:18). Met zijn verbod om voorbede te doen laat God zien dat zijn oordeel definitief en onontkoombaar is. Niemand kan het nog verhinderen. Dat is ook wat Jeremia zelf verkondigt. Tegelijkertijd heeft hij goede redenen om, tegen Gods gebod in, te blijven bidden. Ik noem er vier.

Roeping

Allereerst ziet Jeremia het doen van voorbede als zijn roeping. Een profeet geeft eerst en vooral woorden van God door aan de mensen, hoopvolle woorden van bevrijding maar ook ernstige woorden over zonde en oordeel. Vanwege het onheil dat Jeremia Israël moet aanzeggen weet hij zich ook geroepen om voor zijn volksgenoten bij God in de bres te springen. Dat is tegelijk zijn verwijt aan alle nepprofeten die de mensen misleiden met de boodschap dat er niets aan de hand is, een bekend verschijnsel in tijden van crisis. Echte profeten zouden God smeken om stad en tempel te sparen (Jeremia 27:18). Die ervaren het namelijk als

hun roeping om altijd voor Israël te bidden. Samuël zag het zelfs als zonde tegen de HEER als hij daarmee zou ophouden (1 Samuël 12:23).

Mozes

In de tweede plaats heeft Jeremia het voorbeeld van Mozes voor ogen. Zijn prediking laat grote invloed van Mozes zien. Ook Mozes bleef volharden in gebed, hoewel God het hem verboden had. Dat was na de zonde met het gouden kalf, toen God net zijn verbond met Israël had gesloten. Woedend zei Hij toen tegen Mozes: 'Houd Mij niet tegen: mijn brandende toorn zal hen verteren.' (Exodus 32:10). Zou een mens dat ooit kunnen: God tegenhouden? Zeker wel: door voorbede te doen. God probeert Mozes tevergeefs daarvan af te houden. Maar op een indrukwekkende manier bidt Mozes toch voor Israëls redding, en God luistert en spaart. Mozes was een echte voorbidder.

» Zou een mens dat ooit kunnen: God tegenhouden? «

Daarmee is God vast ook blij geweest. Hijzelf heeft Mozes' voorbede uitgelokt door hem te prikkelen met de oproep om Hem juist niet tegen te houden. Zou dat ook bij Jeremia niet Gods bedoeling geweest kunnen zijn? Doet Jeremia niet juist wat God graag wil: niet stoppen met bidden, zelfs als God zelf daarop aandringt en zijn oordeel onafwendbaar is? In het boek Ezechiël betreurt God het zelfs dat er ten tijde van Israëls ondergang geen voorbidders zijn: 'Ik heb gezocht naar iemand die een muur om de stad kon bouwen, die het land wilde verdedigen, die vóór Mij ging staan opdat het niet zou worden vernietigd – maar zo iemand heb Ik niet gevonden.' (Ezechiël 22:30) Uitgezonderd Jeremia dan natuurlijk. Zijn vasthoudendheid is ontroerend

en stimuleert om ook in de huidige crises en dreiging te blijven bidden.

Reputatie en relatie

Jeremia's derde en vierde motief om te blijven bidden hebben met God zelf te maken. Hij vraagt God om in te grijpen omwille van zijn eigen naam. God heeft een reputatie hoog te houden, namelijk dat Hij bekend staat als 'bron van hoop voor Israël' en als 'redder in tijden van nood' (Jeremia 14:7-8, 21). Voor optimisme is geen reden meer, het oordeel is onafwendbaar, maar toch blijft God de bron van hoop. Bovendien is God met Israël een relatie aangegaan: 'U bent toch in ons midden, HEER, uw naam is over ons uitgeroepen?' (Jeremia 14:9). God en Israël zijn onlosmakelijk aan elkaar verbonden. Daarom kan God niet gevoelloos zijn als het om zijn eigen volk gaat. Dat blijkt ook wel als God Jeremia opdraagt om een klaaglied uit te spreken waarin de tranen van Jeremia met Gods eigen tranen samenvloeien: 'Laten mijn ogen vloeien van tranen, nacht en dag...' (Jeremia 14:17). De liefde voor zijn volksgenoten die Jeremia's gebeden stempelt is een spiegel van Gods eigen bewogenheid. Dat besef zal Jeremia gesterkt hebben om door Gods verbod heen te blijven bidden.

Volharden in gebed

Het is niet vanzelfsprekend dat je het volhoudt om te bidden. De chaos in de wereld wordt groter en klimaatrampen bedreigen de mensheid. Haalt het iets uit als je daarvoor Gods aandacht vraagt? De profeet Jeremia maakt mee dat God hem zelfs verbiedt om nog langer voorbede te doen. Maar Jeremia negeert dit gebedsverbod. Hij ervaart het namelijk als zijn roeping om voor zijn volksgenoten in de bres te springen en volgt daarin het voorbeeld van Mozes. Ook beroept hij zich op Gods naam als redder in tijden van nood en op Gods verbond met Israël. Zijn soms heftige gebeden zijn vandaag een inspiratiebron, omdat God zelfs in de meest rampzalige tijden een bron van hoop is. In het evangelie spoort ook Jezus Gods kinderen aan om het gebed niet op te geven. Zelf is Hij bovendien nog volhardender in het doen van voorbede dan Jeremia dat al was.

Binnenkort verschijnt een boek over de theologie van het gebed (*Biblical Theology of Prayer*). Jaap Dekker schreef daarvoor het hoofdstuk over de grote profeten.

Jezus als voorbidder

De reputatie van God is voor christenen vandaag verbonden met Jezus. Zijn kruis en opstanding zijn de ultieme garantie dat God zijn naam als bron van hoop en redder in nood waar zal maken, dwars door zijn oordeel over de zonde heen. Ondanks Jeremia's voorbede bestrafte God Israëls wandaden met zeventig jaar ballingschap. Toch bleek dat niet het einde van Gods verhaal met Israël. Hij zorgde voor een nieuw begin om het welzijn van Israël en daarmee ook de toekomst van de wereld veilig te stellen. Ook al zijn er duizend vragen, in Christus garandeert God een toekomst vol van hoop (Sela). Dat de opgestane Heer nu zelf onze voorspraak bij God is, onderstreept dit (1 Johannes 2:1-2). Als voorbidder is Jezus bovendien nog vasthoudender dan Mozes en Jeremia. Tegen zijn Zoon zal God nooit zeggen: 'Stop maar met bidden, houd Mij niet tegen, ze hebben het nu echt verbruid, zelfs jouw kruisoffer is nu ontoereikend.' Godzijdank, Jezus kan volkomen redden, omdat Hij altijd leeft om voor Gods kinderen te pleiten (Hebreeën 7:25).

>> **Als de situatie extreem is, mag ook ons gebed dat zijn** <<

De onrechtvaardige rechter

De motieven die Jeremia had om te blijven bidden, versterkt door de garanties van het evangelie, kunnen helpen om het bidden ook vandaag vol te houden: 'Grijp toch in, Heer, laat ons niet in de steek!' Gevoelens van wanhoop mag je daarbij eerlijk tegenover God uitspreken, zoals Jeremia deed. Als de situatie extreem is, mag ook ons gebed dat zijn. Alles beter dan stoppen met bidden. Jezus zelf vertelde daarover eens een gelijkenis waarin Hij God met een onrechtvaardige rechter vergelijkt, een vergelijking die minstens zo gewaagd is als die van Jeremia. Een weduwe laat zich niet weggagen, maar blijft net zo lang aankloppen totdat de rechter haar recht doet. Zo zal God dat ook doen, zegt Jezus, voor wie dag en nacht tot Hem roepen (Lucas 18:1-8). De crises in onze wereld vandaag geven geen reden voor optimisme. Maar volhardende bidders zijn mensen van de hoop. En hoop is sterker dan optimisme.

JAAP DEKKER IS BIJZONDER HOOGLERAAR 'BIJBELONDERZOEK EN CHRISTELIJKE IDENTITEIT' AAN DE TU KAMPEN|UTRECHT.